

සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රය

(4. ජරාමරණ වාරය)

(ම.නි. 1, 110-132 පිටු)

බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් දේශිත සෑම අනුශාසනයක් ම ඉලක්ක කොට ඇත්තේ සත්ත්වයන්ට දුකින් නිදහස්වීම සඳහායි. දුකින් නිදහස් වීම රදා පවත්නේ අප කෙනෙක් දුරට හේතුඑල දහම හෙවත් පටිච්චසමුප්පාදය පදනම් කොට ගත් අනිත්‍යතාව තේරුම් ගැනීමට සමත් ප්‍රඥාවක් ඇද්ද යන කරුණ මතයි. පඤ්ඤා, සම්මාදිට්ඨි, විජ්ජා, ආලෝක, ඤාණ ආදී නම්වලින් සඳහන් ව ඇති මෙම ප්‍රඥාව ලැබූ පමණට සත්ත්වයා දුකින් නිදහස් වීමේ මාවත තේරුම් ගෙන එයින් නිදහස්වීමට සඳහා කටයුතු සම්පාදනය කර ගනී. ඒ ඔස්සේ දුකින් නිදහස්වීමේ මාවතෙහි ගමන් කරයි. මජ්ඣිම නිකායෙහි මූලපණ්ණාසකයෙහි සඳහන් 'සම්මා දිට්ඨි සූත්‍රය' ධර්මසේනාධිපති අග්‍රග්‍රවක සැරියුත් මාහිමියන් වහන්සේ විසින් දේශිත සම්මාදිට්ඨිය හෙවත් දුකින් නිදහස්වීමේ ප්‍රඥාව ලබා ගැනීමේ ක්‍රම 16ක් පැහැදිලි කෙරෙන සවිස්තරාත්මක දේශනයකි.

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත් නුවර දෙවරම් වෙහෙරෙහි වැඩ සිටින සමයෙක ආයුෂ්මත් සැරියුත් මාහිමියන් වහන්සේ 'ඇවැත්නි, හික්ෂුන් වහන්ස' යනුවෙන් තම සහෝදර හික්ෂුන් ඇමතුන. එවිට එම හික්ෂුන් වහන්සේලා 'ඇවැත්නි' යනුවෙන් සැරියුත් මාහිමියන්ට පිළිවදන් දුන්හ.

එහි දී සැරියුත් මාහිමියන් වහන්සේ මෙසේ සඳහන් කළහ. 'ඇවැත්නි, සම්මාදිට්ඨිය, සම්මාදිට්ඨිය' යයි කියනු ලැබේ. ඇවැත්නි, කොපමණකින් සම්මාදිට්ඨික වේ ද? දෘෂ්ටිය සෘජු බවට පැමිණියේ ධර්මයෙහි ගුණ දූන පැහැදීමෙන් යුක්ත වූයේ මේ සද්ධර්මයට පැමිණියේ වේ ද? 'ඇවැත්නි, සැරියුත් මාහිමියන් වෙතින් මෙහි අර්ථය දැන ගැනීමට අපි දුර සිට වුව ද පැමිණෙන්නෙමු. මෙහි අර්ථය සැරියුත් මාහිමියන් වහන්සේ ම සඳහන් කරන සේක්වා. මෙසේ සඳහන් කළ කල්හි තමන් වහන්සේගේ වචනය මැනවින් අසා සිතෙහි දරා ගැනීමට උපදෙස් දී සැරියුත් මාහිමියන් වහන්සේ සම්මා දිට්ඨිය යනු කුමක්දැයි පැහැදිලි කළහ. ඒ අනුව මූලින් ම 'කුසලාකුසල කර්ම හා ඒවායේ මූලයන්' පිළිබඳ නුවණ ලැබීමෙන් සම්මාදිට්ඨිය උපදවා ගත හැකි ආකාරය හික්ෂුන්ට සඳහන් කළහ. කම්මපථවාරය නමින් හැඳින්වෙන මෙය පැහැදිලි කළ පසු සම්මාදිට්ඨිය ලබා ගැනීමේ තවත් ක්‍රම ආද්දැයි හික්ෂුහු ප්‍රශ්න කළහ. එහි දී සැරියුත් මාහිමියන් වහන්සේ 'ආහාරය' පිළිබඳව යථා ස්වභාවය අවබෝධ කර ගැනීමෙන් ද සම්මා දිට්ඨිය උපදවා ගත හැකි බව දේශනා කළහ. එය ද දේශනා කිරීමෙන් අනතුරුව තවදුරටත් සම්මා දිට්ඨිය ලබා ගැනීමේ ක්‍රමයක් දේශනා කරන ලෙස හික්ෂුන් ඉල්ලා සිටි අවස්ථාවෙහි සැරියුත් මාහිමියන් වහන්සේ 'දුක' පිරිසිඳ දැන ගැනීමෙන් සම්මාදිට්ඨිය උපදවා ගත හැකි දේශනා කරළහ. ඒ අනුව දුකත්, එහි සමුදයත්, දුක්ඛ නිරෝධයත්, දුක නිරෝධ කරන මාවතත් දැන ගැනීමේ අවශ්‍යතාව පැහැදිලි කළහ. මෙහි දී සැරියුත් මාහිමියන් වහන්සේ බුදුදහමෙහි දැක්වෙන ප්‍රධාන මාතෘකාවක් වන 'චතුරාර්ය සත්‍යය' පිළිබඳ විග්‍රහයක යෙදෙති. ඒ දුක අවබෝධ කරගත යුතු ආකාර සතර මෙලෙස පැහැදිලි කරති.

මෙලෙස දුක පිළිබඳ විග්‍රහය යෙදීමෙන් අනතුරුව සම්මා දිට්ඨිය ලබා ගත හැකි තවත් ක්‍රම ආද්දැයි හික්ෂුන් විමසූ අවස්ථාවෙහි ජරාමරණ පිරිසිඳ දැනීම මගින් ද සම්මා දිට්ඨිය ලබා ගත හැකි බව සැරියුත් මාහිමියන් විස්තර කළහ. ඒ අනුව,

'යථො ඛො අරියසාවකො ජරාමරණඤ්ච පජානාති, ජරාමරණසමුදයඤ්ච පජානාති, ජරාමරණනිරෝධඤ්ච පජානාති, ජරාමරණනිරෝධගාමිනීපටිපදඤ්ච පජානාති. එත්තාවතාපි ඛො ආවුසො අරියසාවකො සම්මාදිට්ඨි හොති උජුගතාස්ස දිට්ඨි, ධම්මො අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්තාගතො, ආගතො ඉමං සද්ධම්මන්ති.'

යම් කලෙක ආර්යශ්‍රාවකයා ජරාමරණත් දැනී ද ජරාමරණ සමුදයත් දැනී ද ජරාමරණ නිරෝධයත් දැනී ද ජරාමරණ නිරෝධගාමිනී පටිපදාවක් දැනී ද මෙපමණකින් ඔහු සම්මා දිට්ඨියට පැමිණියේ දෘෂ්ටිය සෘජු වූයේ ධර්මයෙහි නොසැලෙන ප්‍රසාදයට පත් වූයේ සද්ධර්මයට පැමිණියේ වෙයි.

1. ජරාමරණ :-

'කතමං ච පනාවුසො ජරාමරණං. යා තෙසං තෙසං සත්තානං තමිහි තමිහි සත්තනිකායෙ ජරා, ජීරණතා, ඛණ්ඩිච්චං, පාලිච්චං, චලිත්තචතා, ආයුනො සංභානි, ඉන්ද්‍රියානං පරිපාකො අයං චුච්චති ජරා. කතමඤ්චාවුසො මරණං? යා තෙසං තෙසං සත්තානං තමිහා තමිහා සත්තනිකායා චුති, චචනතා, හෙදො, අන්තරධානං, මච්චුමරණං, කාලකිරියා, ඛන්ධානං හෙදො, කලෙබරස්ස නික්ඛෙපො ඉදං චුච්චතාවුසො මරණං. ඉති අයඤ්ච ජරා, ඉදඤ්ච මරණං. ඉදං චුච්චතාවුසො ජරාමරණං.

ජරා යනු ඒ ඒ සත්ත්ව නිකායෙහි යම් දිරිමක්, දිරන බවක්, කැඩුණු බවක්, කෙස් පැසුණු බවක්, හම රැළි වැටුණු බවක්, ආයුෂ පිරිහීමක්, ඉන්ද්‍රියයන්ගේ මේරීමක් වේ ද මෙයයි. මරණ යනු ඒ ඒ සත්ත්ව නිකායෙන් ඒ ඒ සත්ත්වයන්ගේ යම් චුත වීමක්, චුත වන බවක්, හේදයක්, අතුරුදන් වීමක්, මරණයක්, කාලක්‍රියාවක්, ස්කන්ධයන්ගේ බිඳීමක්, ශරීරය බහා තැබීමක් වේ ද - ඇවැත්නි, මෙය මරණයයි.

බුදුදහමෙහි දක්වෙන ආකාරයට යමකුට තම ජීවිතයෙහි මුහුණ පෑමට සිදුවන අභියෝග අතර මහලුච්ච සහ මරණය යන දෙකරුණ ප්‍රධාන අභියෝග දෙකකි. බොහෝ දෙනා මෙම කරුණු අඛියස බෙහෙවින් දුකට දොම්නසට පත් වෙති. ඊට හේතුව තමා ඇසුරු කරන තමා බෙහෙවින් ප්‍රිය කරන තම ශරීරය හෝ තම ඤාතිමිත්‍රාදීන් ජරාමරණයන්ට මුහුණ දෙන විට තමා එම තත්ත්වයට පත්වූ සේ සලකන බැවිනි. මෙලෙස දුකට පත් වන්නේ සක්කාය දිට්ඨිය හේතුවෙන් ශරීරය තමාගේ කරගෙන එය තමා කැමැති ලෙස පවතී ය යන අපේක්ෂාවෙන් සිටින බැවිනි.

මෙහිලා අප තේරුම් ගත යුතු වැදගත් ම කරුණ නම් හුදෙක් රූපයන්ගේ සිදුවන ජරාමරණ පමණක් නොව වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ ඇතුළු පංච උපාදානස්කන්ධය ම මෙලෙස ජරාමරණයන්ට පත් වන බවයි. ඇස්, කන්, නාසාදි ඉන්ද්‍රිය හයෙන් ම ලබා ගන්නා අරමුණු හේතුවෙන් හටගන්නා පංචඋපාදානස්කන්ධය ක්ෂණිකව හටගෙන සෑම මොහොතක් පාසා ම ජරාමරණ කරා ළඟා වේ. මෙලෙස හටගෙන නිරුද්ධ වන පංචඋපාදානස්කන්ධය නිත්‍ය, සැප, ආත්ම වශයෙන් ගැනීම නිසා එය අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම ස්වභාවය දරන බැවින් සත්ත්වයා දුකට පත් වේ.

2. ජරාමරණ සමුදය :-

කතමො ජරාමරණසමුදයො? ජාති සමුදයො ජරාමරණසමුදයො.

ජරාමරණයන්ගේ සමුදය හෙවත් ඉපදීම යනු ජාති හේතුවෙන් ජරාමරණයන්ගේ ඉපදීම වේ. යමකු ජරාමරණයන්ට පත් වන්නේ ඉපදීම හේතුවෙනි. යමකු මෙලොව ඉපදුණහොත් මහලුච්ච හා මරණය යන අඛියෝගයන්ට මුහුණපෑම ස්වාභාවික ය. බොහෝ දෙනාට මේ පිළිබඳ යථාවබෝධයක් නොමැති වීම නිසා යළිත් උපතට හේතුවන පරිදි ලෝකයට ඇලෙයි. ලෝකයට ප්‍රිය කරයි. එය ප්‍රාර්ථනා කරයි. යමෙක් ලොවට ආශා කළ හොත් නැවත උපතක් කරා පැමිණිය නොවැළැක්විය හැක්කකි.

සිත-කය හෙවත් නාමරූප-විඤ්ඤාණ නමින් අප ව්‍යවහාර කරන සමස්ත අත්දැකීම් සමුදාය මොහොතක් පාසා හටගෙන නිරුද්ධ වීම ස්වාභාවික ධර්මතාවකි. මෙහි යථා ස්වභාවය නොදැනීම අවිද්‍යාවයි. මෙම අවිද්‍යාව නිසා සත්ත්වයා ලෝකයට ඇලුම් කරයි. එලෙස ඇලීම නිසා නැවත උපත් කරා පැමිණේ. උපදුණ පසු ජරා ව්‍යාධි මරණ සෝක පරිදේව ආදී අනන්තවිධ දුක් දොම්නස්වලට මුහුණපෑමට සිදු වේ. එබැවින් ජරාමරණයන්ට හේතුව වශයෙන් බුදුදහමෙහි දක්වෙන්නේ ජාති හෙවත් උපතයි.

3. ජරාමරණ නිරෝධය :-

කතමො ජරාමරණනිරොධො? ජානිනිරෝධා ජරාමරණනිරොධො.

ජරාමරණයන්ගේ නිරෝධය (හෙවත් නැතිකිරීම) යනු ජාති (හෙවත් ඉපදීම) නැතිකිරීමෙන් ජරාමරණයන්ගේ ඉපදීම නැතිකිරීමයි. යමෙක් නැවත උපතක් (ජාති) කරා පැමිණීමට අකැමැති නම් කාම, රූප, අරූප යන ක්‍රීඩිම ලෝකය පිළිබඳ ඇති ආශාව, බැඳීම ක්‍රමයෙන් අවම කොට සහමුළින් ම ඒ සඳහා ඇති ඇල්ම දුරු කළ යුතු වේ.

ලොව බොහෝ දෙනා දුකින් නිදහස් වීම සඳහා නොයෙක් දෑ සිදු කරති. ඒ බොහෝ දේ මගින් ලැබෙන්නේ තාවකාලික විසඳුම් පමණි. එබැවින් බුදුදහමින් සත්ත්වයාගේ දුක්වලට සැබෑ විසඳුමක් ඉදිරිපත් කරයි. එය නොවරදින ස්ථාවර විසඳුමකි. එනම් නැවත උපතක් කරා නොඑන ලෙස තම සිත පිහිටුවා ගැනීමයි. ඇස්, කන්, නාසාදී ඉන්ද්‍රිය මගින් ලබන අත්දැකීම් වශයෙන් හටගන්නා රූප, වේදනාදී ස්කන්ධ පංචකය නිරතුරුව හටගෙන නිරුද්ධ වන ආකාරය නුවණින් දුටුව හොත් ලෝකය පිළිබඳ ඇල්ම දුරුවන්නේ නිරායාසයෙනි. එම නුවණත් සමග ලොවට ඇලුම් කොට දුක් විඳීමට අකැමැත්තක් නොඇල්මක් හටගනී. ඔහු ලොව කිසිවක් උපධි වශයෙන් නොගනී.

පළගැටියා පහන් දැල්ලට පැන්නොත් නොපිවිචි සිටීමට නොහැක. එබැවින් එම සතා දුකට ඇකැමැති නම් පහන් දැල්ලට නොපැන සිටිය යුතු ය. පහන් දැල්ලත් දුකින් නිදහස් වීමත් දෙක ම එකවිට සිදු නොවේ. එමෙන් ම උපතට හේතුවන පංච උපාදානස්කන්ධය කෙරෙහි ඇති ඇල්ම දුරු නොකරන තාක් කල් ජරාමරණයන්ගේ පැමිණීම සිදු වේ. යමෙක් ජරාමරණාදී දුක්වලට අකැමැති නම් පංච උපාදානස්කන්ධ හරහා ලෝකයට ඇති ඇල්ම දුරු කළ යුතු ව ඇත. එලෙස ආශාව, ඇල්ම දුරුකළ පමණට දුකින් නිදහස් වීමේ අවස්ථාව උදාවේ. එහි ප්‍රතිඵල හුදෙක් මරණින් මතු නොව මෙලොව ජීවිතයේ දී ම සාක්ෂාත් කර ගත හැක.

4. ජරාමරණ නිරෝධගාමිනීපටිපදාව :-

‘කතමො ජරාමරණ නිරොධගාමිනීපටිපදා? අයමෙව අරියො අට්ඨංගිකො මග්ගො ජරාමරණ නිරොධගාමිනී පටිපදා. සෙය්‍යථීදං අයමෙව අරියො අට්ඨංගිකොමග්ගො දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා - සෙය්‍යථීදං: සම්මාදිට්ඨි, සම්මාසංකප්පො, සම්මාවාචා, සම්මාකම්මන්තො, සම්මාආජ්චො, සම්මාවායාමො, සම්මාසනි, සම්මාසමාධි.’

ඉහත සඳහන් දුකින් නිදහස්වීමේ ප්‍රතිපදාව වන්නේ සම්මාදිට්ඨිය පෙරටු කොටගත් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි.

එනම් :-

- 1. සම්මා දිට්ඨි (යහපත්/ නිවැරදි දැකීම)
- 2. සම්මා සංකප්ප (යහපත්/ නිවැරදි සංකල්පනා)
- 3. සම්මා වාචා (යහපත්/ නිවැරදි වචන)
- 4. සම්මා කම්මන්ත (යහපත්/ නිවැරදි කර්මාන්ත)
- 5. සම්මා ආජීව (යහපත්/ නිවැරදි දිවිපැවැත්ම)
- 6. සම්මා වායාම (යහපත්/ නිවැරදි උත්සාහය)
- 7. සම්මා සනි (යහපත්/ නිවැරදි සතිමත්ඛව)
- 8. සම්මා සමාධි (යහපත්/ නිවැරදි සමාධිමත්ඛව)

මෙහි ආරම්භක පියවර සම්මා දිවියයි. එනම් දුක හටගැනීම නිරුද්ධවීම පිළිබඳ මනා දැනුවත් බව තුළින් ලබන ප්‍රඥාවයි. පංච උපාදානස්කන්ධයට ඇලුම් කළ විට දුක හටගන්නා බවත් ඊට ඇති ආශාව දුරු කළ විට දුකින් නිදහස් විය හැකි බවත් යන නුවණ ආරම්භයේ දී ම ඇති කර ගත් පමණට යහපත් සංකල්පනා ඇති කර ගෙන තම සමස්ත ජීවිතය ම නිවැරදි ලෙස හසුරුවා ගනී. තමාගේ සියලු කටයුතු ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය මත පිහිටා සිදු කිරීම ශ්‍රැතවත් ශ්‍රාවකයකුගේ ස්වභාවයයි. ඒ සඳහා නිරතුරුව සිතිය හා නුවණ එනම් සතිසම්පජ්ඣය පවත්වාගත යුතුව පවතී. යම් විටෙක සතිමත් බව තම සිතීන් ඉවත් වූයේ ද එවිට මෙම සමාග් මාර්ගයෙන් ඉවත් වූයේ වෙයි. එනිසා තමා කෙතෙක් දුරට ධර්ම මාර්ගයේ ගමන් කරනවා ද යන්න තීරණය කෙරෙන ප්‍රධාන සාධකය වන්නේ සම්මා සතියෙන් කොපමණ කල්ගත කරනවා ද යන්නයි.

දුකෙහි හටගැනීම හා නිරුද්ධ වීම පිළිබඳ මනා අවබෝධය ලැබූ පමණට තෙරුවන පිළිබඳ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව දියුණු වේ. දුකින් නිදහස් වීමේ මාවත දැක ඊට අනුගතව ක්‍රියාත්මක වීමේ දී සාංදෘෂ්ටික වශයෙන් එහි ප්‍රතිඵල තම ජීවිතය තුළින් ම අත්දකින විට තෙරුවන පිළිබඳ බලවත් ප්‍රසාදයක් හටගනී. තවතවත් මෙම ධර්ම මාර්ගයෙහි ඉදිරියට පියවර නැඟීමේ බලවත් උනන්දුවක් ද ඒ සමඟ හටගනී. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ යම් තැනැත්තකුට මෙලෙස දුකෙහි හටගැනීම හා නිරුද්ධවීම පිළිබඳ අල්ප මාත්‍ර වූ ද දැනුමක් ඇති වූ පමණට තමා ඤාතිමිත්‍රාදීන් තමාගේ වචන ඇසීමට සුදානම් නම් ඒ අයට ද මේ පණිවුඩය ලබා දෙන ලෙසයි. එය තම ඤාතී මිත්‍රාදීන්ට සිදු කරන ප්‍රධාන උපකාරය වනු ඇත. එම උපකාරයේ අනුසස් මෙලොවට පමණක් නොව මුළු සසර ජීවිතයට ම ප්‍රයෝජනවත් වූවකි. විශේෂයෙන් අප ජීවිතයට මහත් උපකාරයක් සිදුකළ අපගේ දෙමාපියන් වෙනුවෙන් මෙම යුතුකම අප විසින් නොපිරිහෙලා හැකිතාක් ඉක්මනින් සිදු කළ යුතුව ඇත. ඒ අතර අප ද අප්‍රමාදීව මෙම දහමින් ප්‍රයෝජන ගැනීමට උත්සාහවත් විය යුතු ය.

සැරියුත් මාහිමියන් වහන්සේ මෙලෙස සම්මාදිවිය උපදවා ගැනීම පිළිබඳව කරුණු සඳහන් කළ විට ඊට සවන් දුන් හික්ෂුන් වහන්සේලා ඒ පිළිබඳ බලවත් ප්‍රසාදයට සතුටට පත්වූ අතර තවදුරටත් සම්මා දිවිය පිළිබඳ විමසීමට ද උත්සුක වූහ.

ඒ අනුව සැරියුත් මාහිමියන් වහන්සේ සම්මාදිවිය උපදවා ගැනීම තවත් පියවරක් ඉදිරියෙහි විස්තර කරති.

{සිකුරාදා ධර්ම සාකච්ඡාව - ලොස් ඇන්ජලිස් බෞද්ධ විහාරය - පැසදිනා (බු.ව. 2558 ඇසළ මස) 7/25/2014}